

Suriyeli Mülteci Çocuklara Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Karşılaşılan Sorunlar

DOI: 10.26466/opus.443945

*

Gürkan Moralı*

* Arş. Gör. Dr., Erciyes Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Kayseri / Türkiye
E-Posta: gurkanmorali@gmail.com ORCID: [0000-0002-8539-7507](https://orcid.org/0000-0002-8539-7507)

Öz

Bu araştırmanın amacı, PICTES projesi kapsamında Türkçe öğreticisi olarak çalışan öğretmen görüşlerine göre Suriyeli mülteci çocuklara yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde karşılaşılan sorunları tespit etmektir. Bu amaç doğrultusunda Suriyeli mülteci çocuklara Türkçe öğreten öğretmenlerin görüşlerini içeren yazılı dokümanlar incelenmiştir. Araştırma dokümanları, Suriyeli çocukların Türk eğitim sistemine entegrasyonunun desteklenmesi için yürütülen PICTES projesi kapsamında Erciyes Üniversitesi Sürekli Eğitim Merkezi (ERSEM) ile MEB tarafından organize edilen ve ERSEM’de düzenlenen eğitimcilerin eğitimi kursunda araştırmacı tarafından verilen “Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Karşılaşılan Sorunlar” adlı derste elde edilmiştir. Nitel araştırma yaklaşımı çerçevesinde gerçekleştirilen doküman incelemesi yoluyla ele alınan veriler içerik analizi ile incelenmiştir. Bu analizle toplam 30 bilgi kategorisi elde edilmiş ve bunlar altı tema altında sınıflandırılmıştır. Suriyeli çocuklara yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde karşılaşılan sorunların çocukların duyuşsal durumundan, hedef dilden, materyallerden, sınıf yönetiminden, sınıf ortamından ve aile işbirliğinden kaynaklandığı tespit edilmiştir. Bu araştırma kapsamında ulaşılan sonuçların, literatürdeki çalışmalarla büyük ölçüde benzerlik gösterdiği görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Suriyeli mülteci çocuklar; Yabancı dil öğretimi; Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi; Sorunlar

The Problems Faced in Teaching Turkish as a Foreign Language to Syrian Refugee Children

*

Abstract

The aim of this study is to identify the problems faced in teaching Turkish as a foreign language to Syrian refugee children according to the opinions of the teachers working as Turkish teachers in the PICTES project. For this purpose, written documents containing the opinions of teachers teaching Turkish to Syrian refugee children were examined. Research documents were obtained in the course of "Problems in Turkish Teaching as a Foreign Language" given by the researcher at Erciyes University Continuing Education Center (ERSEM) as the part of the trainer training courses organized by ERSEM and MoNE as part of PICTES projects aiming at promoting the integration of Syrian children into Turkish education system. The data handled through the document review conducted within the framework of the qualitative research approach were examined by content analysis. A total of 30 information categories were obtained with this analysis and they were classified under six themes. It has been found that the problems faced in teaching Turkish as a foreign language to the Syrian refugee children originate from the children's affective situation, target language, materials, classroom management, classroom environment and family co-operation. It is seen that the results obtained within this study show a great similarity with those in the literature.

Keywords: *Syrian refugee children, foreign language teaching, teaching Turkish as a foreign language, problems.*

Giriş

Birçok Suriyeli, Suriye'deki iç savaş sebebiyle farklı ülkelere göç etmek ve sığınmak zorunda kalmıştır. 2011 yılından itibaren Suriyeliler, içinde Türkiye'nin de bulunduğu farklı ülkelerde mülteci olarak yaşamaya başlamıştır. Ancak Suriyeli mülteciler, mülteci veya sığınmacı olarak değil Türkiye'de "geçici koruma" statüsünde hayatlarını idame ettirmektedir (Kağnıcı, 2017). Bu çalışmanın genelinde mülteci kelimesi, Türkiye'de yaşamlarını sürdüren ve geçici koruma altındaki Suriyelileri nitelemek için kullanılmıştır.

Türkiye'de geçici koruma kapsamında bulunan Suriyelilerin sayısı 26 Nisan 2018 tarihi ile 3.588.877'dir (İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 2018). Bu sayının neredeyse yarısı çocuklardan oluşmaktadır. UNICEF (2018) verilerine göre, Türkiye'deki 0-18 yaş arası geçici koruma altındaki çocuk sayısı 1.6 milyondan fazladır. Bu veri, çocuk mülteci sayısının Suriyeli mülteciler içerisinde ciddi bir orana sahip olduğunu göstermektedir.

Çocuklar, mülteciler içerisinde risk altındaki hassas gruptur (Özer, Komsuoğlu ve Ateşok, 2016; Yavuz ve Mızrak, 2016). Bu sebeple, çocuk mültecilerin entegrasyonu fazlasıyla önem arz etmektedir. Mültecilerin entegrasyonunda eğitim başat rol oynamaktadır. Çünkü "çocukların maruz kaldıkları zorluklara, travmalara karşı güvenli bir ortam oluşturabilecekleri, yeni sosyal ilişkiler kurarak psikososyal destek alabilecekleri eğitimin hayatlarındaki yeri çok önemlidir" (Özdemir, 2017, s. 289). Eğitim alma fırsatına sahip olamayan mülteci çocukların karşılaşılabilecekleri olası senaryolar ise ucuz iş gücü olma, erken evlenme, radikal gruplara katılma ve sosyal uyum problemleri yaşamadır (Taştan ve Çelik, 2017).

Hâlihazırda Suriyelilerin Türkiye'deki durumu düşünüldüğünde uyum konusunda karşılaştıkları birtakım zorluklar bulunmaktadır. Bu zorlukların başında dil engeli gelmektedir. Arapça konuşulan ülkelere sığınan Suriyeliler açısından dil bir bariyer teşkil etmezken, Türkiye'ye iltica edenlerin günlük hayata, eğitime, iş ortamlarına ve diğer koşullara uyum sağlamalarında Türkçe ciddi bir engel oluşturmaktadır. Ancak Akkaya (2013) tarafından yapılan çalışmada Suriyelilerin Türkçeye bakışının olumlu olduğu tespit edilmiştir. Bu durum, Suriyelilerin

Türkçe öğrenmeye hazırbulunuşluklarını göstermesi bakımından dikkate değerdir. Bu sebeple çeşitli projeler hayata geçirilerek Suriyelilerin Türkçe öğrenmeleri ve eğitim almaları desteklenmeye çalışılmaktadır. Bu projelerden ilki, kamplarda gerçekleştirilen “Suriyeli Misafir Öğrencilere Türkçe Öğretimi Projesi” dir (Büyükkız ve Çangal, 2016). Ancak bu proje, Suriyelilerin misafir olmadığına anlaşılmasıyla bambaşka bir boyuta taşınmıştır. Mültecilerin kısa sürede ülkelerine tekrar dönme ihtimallerinin olmadığı anlaşılınca öğrencilerin eğitimi konusunda kalıcı çözümler için adımlar atılmıştır (Aksakal, 2017). Uzun süre Türkiye’de yaşayacakları öngörülen Suriyelilerin eğitimi için atılan önemli adımlardan biri de “PCTES” projesidir.

PCTES, Suriyeli Çocukların Türk Eğitim Sistemine Entegrasyonunun Desteklenmesi adlı projenin İngilizce isminin kısaltılmış hâlidir. “Suriyeli Çocukların Türk Eğitim Sistemine Entegrasyonunun Desteklenmesi Projesi, Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) ile AB Türkiye Delegasyonu arasında “Türkiye’deki Mülteciler için Mali Yardım Programı” anlaşması (FRIT) çerçevesinde imzalanan sözleşme ile Suriyeli çocukların Türk Eğitim Sistemine entegrasyonunda MEB’in faaliyetlerini desteklemeyi amaçlayan bir projedir” (<https://pctes.meb.gov.tr/izleme>). Bu projede Suriyeli sığınmacıların Türkiye’deki eğitim imkânlarından yararlanmaları amaçlanmaktadır. Projenin faaliyet alanları incelendiğinde Türkçe eğitiminin ön plana çıktığı görülmektedir. Çünkü Suriyeli çocukların Türk eğitim sistemine entegre olmalarında Türkçe kilit bir role sahiptir. MEB’e bağlı devlet okullarında eğitim dili Türkçedir. Türkçe bilmeyen bir öğrencinin ne matematikten ne tarihten ne de diğer derslerden başarılı olması beklenemez.

Bu proje kapsamında Suriyeli mülteci çocuklara Türkçe öğretmek için geçici süreli (sözleşmeli olarak) görevlendirilen öğretmenler Türkçe, Türk dili ve edebiyatı ve sınıf öğretmenliği bölümü mezunlarından oluşmaktadır (Eyüp, Arslan ve Cevher, 2017). Bu öğretmenler Türkçe öğreticisi olarak görev yapmakta ve Suriyeli öğrencilere Türkçe öğretmekle yükümlüdürler. Türkçe eğitimleri ise MEB’e bağlı devlet okullarında veya Geçici Eğitim Merkezlerinde (GEM) yürütülmektedir. Bu eğitim kurumlarında farklı yaşlardaki Suriyelilere 6 seviyeden oluşan Türkçe dil eğitimi verilerek öğrencilerin hem devlet okullarında aldıkları matematik, fen bilimleri gibi derslerin müfredatlarını takip

edebilmeleri hem de Türk akranlarıyla iletişim kurabilmeleri ve bu yolla Türk eğitim sistemine entegrasyonlarının sağlanması hedeflenmektedir (<https://pictes.meb.gov.tr/izleme/Faaliyetler/TurkceOgre-timi>).

Bu çalışmanın amacı, PICTES projesi kapsamında Türkçe öğreticisi olarak çalışan öğretmen görüşlerine göre Suriyeli mülteci çocuklara yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde karşılaşılan sorunları tespit etmektir.

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada nitel araştırma yaklaşımı çerçevesinde doküman incelemesi gerçekleştirilmiştir. “Doküman analizi, araştırılması hedeflenen olgu veya olaylar hakkında yazılı materyallerin analizini kapsar” (Yıldırım ve Şimşek, 2013, s. 217). Bu çalışmada doküman incelemesi, tek bir veri toplama yöntemi olarak kullanılmıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2013).

Katılımcılar

Bu çalışmada 22 öğretmen katılımcı olarak yer almıştır. Katılımcılar gönüllülük esasına dayalı olarak görüşlerini yazılı olarak paylaşmışlardır. Katılımcıların 20’si sınıf öğretmeni, 1’i Türkçe öğretmeni ve 1’i de Türk dili ve edebiyatı öğretmenidir. Katılımcılar en az 6 aylık çocuklara yabancı dil olarak Türkçe öğretimi deneyimine sahiptirler. Katılımcıların yaşları, 23 ile 30 arasında değişiklik göstermektedir. Katılımcıların görev yerleri ilkökul, ortaokul, lise ve geçici eğitim merkezlerinden oluşmaktadır. Katılımcılar çalışmada cinsiyete dayalı olarak anonimleştirilmiş ve çalışma boyunca bu şekilde kaynak gösterilmiştir. Katılımcılara ait detaylı bilgiler aşağıdaki tabloda gösterilmektedir.

Tablo 1. Katılımcılara ait bilgiler

Brans	Deneyim	Yaş	Katılımcılar	Görev Yeri
Sınıf öğretmenliği	6-9 ay	23-30	E5, K2, K6, K11, K13	İlkokul
			K3, K5, K10	Ortaokul
			E3, K4	GEM
	1 yıl	25-30	E1, E2, E4, E6, E7	İlkokul
			K9	Lise
		24	K15	GEM
1 yıldan fazla	24-30	K7, K8	İlkokul	
		K1	Ortaokul	
Türkçe öğretmenliği	1,5 yıl	25	K14	GEM
Türk dili ve edebiyatı öğretmenliği	2 yıl	38	K12	Belirtilmemiş

Araştırmanın Dokümanları

Bu çalışmanın dokümanlarını, katılımcı olarak araştırmada yer alan öğretmenlerin görüşlerini ifade ettikleri yazılı formlar oluşturmaktadır. Formlarda katılımcılara ait tanımlayıcı bilgiler ve görüşleri yer almaktadır. Elde edilen dokümanları araştırmada kullanabilmek için katılımcılardan dokümanları kullanım izni alınmıştır. Katılımcılar formlarda araştırma sorusu çerçevesinde yaşadıkları deneyimlere ilişkin görüşlerini yazılı olarak ifade etmişlerdir. Araştırma kapsamında hiçbir şekilde kimliklerini açığa çıkaracak bilgi yansıtılmayacağı konusunda açıklamalar yapılarak görüşlerini olduğu gibi yansıtılmaları konusunda rahat olmaları sağlanmıştır. Elde edilen her bir doküman 1 sayfadan oluşmaktadır. Araştırma kapsamında toplam 22 sayfa doküman incelenmiştir.

Veri Toplama Süreci

Araştırmanın verileri, Suriyeli çocukların Türk eğitim sistemine entegrasyonunun desteklenmesi için yürütülen PICTES projesi kapsamında

Erciyes Üniversitesi Sürekli Eğitim Merkezi (ERSEM) ile MEB tarafından organize edilen ve ERSEM’de düzenlenen eğitimcilerin eğitimi kursunda araştırmacı tarafından verilen “Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Karşılaşılan Sorunlar” adlı derste elde edilmiştir. Bu kursa, PICTES projesinde aktif olarak görev yapan 35 öğretmen katılmıştır. Ancak 22 öğretmen, katılımcı olarak araştırmada yer almayı tercih etmiştir. Ders iki saat sürmüştür ve dersin sonuna doğru öğretmenlerden, Suriyeli çocuklara Türkçe öğretirken karşılaştıkları sorunları yazılı olarak ifade etmeleri istenmiştir.

Verilerin Analizi

Veriler içerik analizi tekniği ile incelenmiştir. İçerik analizi ile verilerin incelenmesindeki temel amaç, “verilerin içinde saklı olabilecek gerçekleri ortaya çıkarma, birbirine benzeyen verileri belirli kavramlar ve temalar atında bir araya getirme ve bunları okuyucunun anlayabileceği bir biçimde düzenleyerek yorumlamaktır” (Yıldırım ve Şimşek, 2013, s. 259). İçerik analizi gerçekleştirilirken önce her doküman okunmuş, araştırmacı tarafından önemli görülen yerlerin altı çizilmiş ve kodlamanın ilk adımı olarak kenar notları alınmıştır. Çünkü alınan kenar notları hem araştırmacının dikkatini sürdürmesini sağlamakta hem de dokümanda yer alan verilerin daha yalın bir biçimde anlaşılmasına zemin hazırlamıştır (Miles ve Huberman, 2015). Alınan kenar notlarına göre verilerin kodlanması sağlanmıştır. Daha sonra aralarında ilişki bulunan kodlar(kategoriler), bir arada toplanmıştır. Elde edilen kategorileri açıklayan temalar oluşturulmuştur. Bu çalışmada toplam 30 bilgi kategorisi elde edilmiş ve bunlar altı tema altında sınıflandırılmıştır. Çünkü “veritabanı büyüklüğü ne olursa olsun, 25-30 bilgi kategorisinden daha fazlası geliştirilememekte, en sonunda da anlatıyı yazmak için kullanılacak beş ya da altı temaya indirgenmeye ve birleştirilmeye çalışılmaktadır” (Creswell, 2013, s.184).

Verilerin İnanırcılığı

Verilerin inandırcılığının sağlanması için öncelikle araştırmacı, kendi pozisyonunu sorgulayarak etik ilkelere uymaya özen göstermiştir.

Araştırmacı, verileri yansıtırken kendi kişisel varsayımlarını, dünya görüşünü, ön yargılarını, eğilimlerini ve deneyimlerini dikkate almış ve bunların etkisinden uzak durmaya çalışmıştır (Creswell, 2013; Merriam, 2013). Veriler yansıtılırken yoğun betimleme ve yorumlama yapılmıştır (Creswell, 2013; Merriam, 2013). Araştırmacı tema ve kategorilere ilişkin doğrudan alıntılara yer vererek yoğun ve otantik bilgiler sunmaya çalışmıştır.

Bulgular

Araştırma kapsamında elde edilen bulgular, tespit edilen sorun başlıklarına göre tablolar aracılığıyla aşağıda sunulmaktadır.

Tablo 2. Türkçe öğretiminde Suriyeli çocukların duyuşsal durumundan kaynaklı sorunlar

Sorun Durumu	Kaynak Katılımcı	f
Motivasyon eksikliği	E1, E5, E6, K1, K7, K11, K13, K15	8
Direnç	E3, K15	2
Travmatik hâl	E4	1
Şiddete başvurma	K4, K7, K12	3
Benliğini kaybetme endişesi	K8, K13	2
Sorumluluk	K13	1

Suriyelilere yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde karşılaşılan çocuklardan kaynaklı birtakım duyuşsal sorunlar vardır. Bu sorunların başında motivasyon eksikliği gelmektedir. 8 öğretmen tarafından çocukların Türkçe öğrenmeye karşı isteksiz oldukları ifade edilmiştir. Bu duruma örnek olarak E6 kodlu katılımcı "*Çocuklar Türkçe öğrenmeye karşı isteksizler.*" ve K7 kodlu katılımcı "*Türkçe öğrenmeye çocukların ilgisiz olması.*" ifadeleri ile çocukların motivasyon eksikliğini dile getirmiştir. Karşılaşılan bir diğer sorun ise direnç göstermedir. E3 ve K15 kodlu katılımcı çocukların Türkçe öğrenmeye karşı direnç gösterdiklerini ifade etmiştir. K15 kodlu katılımcı ise bu durumu şu şekilde dile getirmiştir: "*Aşırı bir isteksizlikle Türkçe öğrenmeye karşı bir direnç oluşmuş gibi bir şey.*" Tespit edilen önemli sorunlardan biri de şiddete başvurmadır. Çocukların şiddete meyilleri, Türkçe öğrenmelerine olumsuz yansımaktadır. Bu durumu, K4 kodlu katılımcı "*Çocuklar birbirleriyle iletişim*

kurarken şiddete başvuruyor ve bunu aşmakta çok zorlanıyorum.” ve K7 kodlu katılımcı “Sınıfta birbirleriyle öldüresiye kavga ederek dersi kaynatmaları, ders ortasında kavga etmeleri.” cümleleri ile ifade etmiştir. K12 kodlu katılımcı, “Çocuklar bir aradayken birbirlerine şiddet uyguluyorlar ve bunu normal görüyorlar” ifadesiyle şiddetin çocuklar arasında normal olarak algılandığını aktarmıştır. Çocukların yaşadığı duyuşsal sorunlardan biri de benliklerini kaybetme endişesidir. K8 kodlu katılımcının “Kültür yozlaşması olarak görüp okula karşı isteksizlik” ve K13 kodlu katılımcının “Türkçe öğrenmenin kendilerini kültürel yozlaşmaya itme düşünceleri” ifadeleri ile benliğini kaybetme endişesi yaşadıkları ortaya çıkmıştır. Ayrıca K13 kodlu katılımcı “Verilen ödevlerin ve tekrarların yapılmayarak öğrenilenlerin pekiştirilmemesi.” ifadesi ile çocukların sorumluluk duygusuna sahip olmadıklarını ve verilen görevleri yapmadıklarını aktarmıştır.

Tablo 3. Türkçe öğretiminde karşılaşılan hedef dilden kaynaklı sorunlar

Sorun Durumu	Kaynak Katılımcı	f
Ünlü harfler	E4, K1	2
Ünsüz harfler	K1	1
Telaffuz	E4, K1, K7, K11	4
Soyut kelimeler	K5	1
Alfabe farklılığı	K1, K11	2

Suriyeli mülteci çocuklara yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde hedef dilden kaynaklı bazı sorunların yaşandığı görülmektedir. Bu sorunların içerisinde telaffuz problemi ön plana çıkmaktadır. 3 katılımcı, çocukların telaffuz sorunu yaşadığını ifade etmiştir. K1 kodlu katılımcı “ö, p, ü gibi alfabedeki harflerin Arapçada bulunmaması ve telaffuz konusunda sıkıntı yaşamaları.” görüşünü paylaşarak bu sorunu ortaya koymuştur. K7 kodlu katılımcı da çocukların “Harf söylerken (sesletimde) telaffuz sıkıntısı” yaşadıklarını aktarmıştır. Çocuklar ünlü ve ünsüz harflerle ilgili de çeşitli sorunlar yaşamaktadır. E4 kodlu katılımcı bu sorunu şu şekilde dile getirmiştir: “Yaşanan diğer sorunlardan biri de ünlü harfleri yazmada çıkarmada bazı zorluklar çıkmaktadır.” Karşılaşılan sorunlardan biri de alfabe farklılığıdır. K11 kodlu katılımcı alfabenin okuma yazma konusunda sorunlar oluşturduğunu şu ifade ile özetlemiştir: “Okuma

yazma konusunda dil farklılığı (Türkçe-Arapça).” Ayrıca K5 kodlu katılımcı tarafından dile getirilen “Bir de soyut kelimelerin öğretiminde çok zorlanıyoruz.” ifadesi ile soyut kelimelerin öğretimi ile ilgili sorunların olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 4. Türkçe öğretiminde materyalden kaynaklı sorunlar

Sorun Durumu	Kaynak Katılımcı	f
Kitapların seviyeye uygun olmaması	E1	1
Kitap içeriklerinin yetersiz olması	E7	1
Materyal (kaynak) yetersizliği	E2, E5, E6, E7, K2, K4, K6, K8, K12, K13, K14	11
Kırtasiye ödeneği	E5, E7	2
Kitaplar arasındaki seviye uyumu	K7	1
Müfredat	E7, K6, K7, K14	4

Suriyeli mülteci çocuklara yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde yaşanan bir diğer sorun da materyallerle ilgilidir. 11 katılımcı materyal (kaynak) yetersizliği olduğunu ifade etmiştir. Materyal eksikliğinin çeşitli sorunlara yol açtığını aktarmışlardır. K13 kodlu katılımcı “*Materyal eksikliğinden kaynaklanan öğretimin aksamaması ve yetersiz kalması*” görüşü ile bu durumu yansıtmıştır. 1 katılımcı kullanılan kitapların seviyeye uygun olmadığını belirtmiştir. Yine 1 katılımcı tarafından kitap içeriklerinin yetersiz olduğu ifade edilmiştir. E7 kodlu katılımcı hem kitap içeriğinin yetersizliğini hem de müfredatta ilgili konuya yeterince yer verilmediğini “*Kitaplarda ilk okuma yazma ile alakalı çok az konunun olması, yıllık planda ilk okuma yazmaya az yer verilmesi*” görüşünü paylaşarak yansıtmıştır. Ayrıca 4 katılımcının görüşleri doğrultusunda müfredatla ilgili sıkıntıların da olduğu ortaya çıkmıştır. K14 kodlu katılımcı müfredatla ilgili “*Belli bir öğretim programının olmaması, kazanımlarda kargaşa yaşanmasına sebep oluyor. A1-C2 kazanımlarının ve konularının belli olmaması*” ifadesini dile getirerek yaşanan sıkıntıyı belirtmiştir. Ayrıca 2 katılımcı kırtasiye ödeneği konusunda da problemler yaşadıklarını ifade etmiştir. E5 kodlu katılımcı “*Öğrenci sayılarımız fazla olduğu için hazırladığımız etkinlik kâğıtlarının çoğaltılması bize maliyet açısından sıkıntı çıkarıyor. Kâğıt temini ve fotokopi ücretini bizzat kendimiz yapmaktayız*” cümleleriyle kırtasiye giderlerine dikkat çekmiştir.

Tablo 5. Türkçe öğretiminde sınıf yönetimi ile ilgili karşılaşılan sorunlar

Sorun durumu	Kaynak katılımcı	f
Devamsızlık	E1, K10, K12, K13	4
Geç kalma	K7, K12	2
Disiplini sağlama	E2, E3, E5, K1, K4, K5, K7, K13, K15	9
İdarenin tutumu	E4	1

Suriyeli mülteci çocuklara yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde yaşanan diğer sorun da sınıf yönetimi ile ilgilidir. Öğretmenlerin birçoğunun özellikle disiplini sağlama konusunda sorun yaşadıkları tespit edilmiştir. Hatta E5 kodlu katılımcı “9 aylık deneyimim boyunca en çok yaşadığım sorun disiplin eksikliğidir.” ifadesi ile yaşadığı en önemli problemin disiplin olduğunu dile getirmiştir. Bu hususta E3 kodlu katılımcı, “Sınıf yönetimi, disiplin oluşturma konusunda sorun yaşıyorum çünkü çocuklar Suriyeli eğitimciler tarafından şiddet kullanılarak hizaya getiriliyorlar. Bizler de yumuşak yüzlü, şiddete karşı durduğumuz için çocukları disiplin etmek ve sınıfta huzur ortamını oluşturmak konusunda zorluk çekiyoruz.” ifadesi ile Suriyeli ve Türk eğitimciler arasındaki disiplin anlayışı farklılığına dikkat çekmiştir. Buna ek olarak K4 kodlu katılımcı, “Çocuklar disipline olmakta çok sıkıntı yaşadıkları ve beni otorite olarak görmek istemedikleri için sınıf yönetimi konusunda sıkıntılar yaşadım.” (K4) ifadesi ile disiplini sağlamada çocukların öğretmeni otorite olarak kabul etmediklerini aktarmıştır. K13 kodlu katılımcıya göre, çocukların “Okul ve sınıf kurallarını bilmemeleri ve uygulamada sıkıntı yaşamaları” disiplini sağlamada sorunlara sebep olmuştur. Ayrıca daha önce okula giden ve gitmeyen çocuklar arasındaki farklılıklar da disiplini etkilemiştir. Bu durumu K15 kodlu katılımcı şu şekilde ortaya koymuştur: “Benim iki sınıfım var. Biri daha önce de okula gitmiş, okula adapte olmuş ve belli bir seviyeye gelmiş öğrencilerdi. Bunların üzerine koymak daha kolay oldu. Diğer sınıfım daha önce ne Arap ne de Türk okuluna gelmiş çocuklardı. Okul kültürü ve disiplini kazanılmamış (10-12 yaş). Disiplin sorunu çok yaşıyorum.” Sınıf yönetimi konusunda yaşanan bir sorun da çocukların devamsızlıklarıdır. 4 katılımcı bu hususta sorun yaşadıklarını ifade etmiştir. K10 kodlu katılımcı “Suriyeli çocuklarda devamsızlık problemini çok fazla yaşıyorum. Bir gün 2-3 öğrenci gelmezken, diğer gün başka bir 2-3 öğrenci gelmiyor. Bu

sebeple derslerde ilerleme çok yavaş oluyor.” ifadesi ile devamsızlık probleminin neredeyse her gün yaşandığına dikkat çekmiştir. K12 kodlu katılımcı ise “Çocuklar maddi imkânsızlıklardan dolayı çalışmak zorunda kaldıkları için devamsızlık büyük bir sorun.” ifadesi ile devamsızlığa sebep olan bir durumu ifade etmiştir. Sınıf yönetimi kapsamında tespit edilen sorunlardan biri de çocukların derse geç kalmalarıdır. K12 kodlu katılımcı “Çocuklarda zaman algısı maalesef çok düşük derse zamanında gelme sorunumuz var.” ifadesi ile çocukların zaman algısının derse geç kalmalarına sebep olduğunu belirtmiştir. K7 kodlu katılımcı ise “Sınıfa geç gelmeleri ve yeni baştan konuyu anlatmam.” ifadesi ile çocukların geç kalmalarının konuyu tekrar anlatmasına yol açtığını aktarmıştır.

Tablo 6. Türkçe öğretiminde sınıf ortamından kaynaklı sorunlar

Sorun durumu	Kaynak katılımcı	f
Sınıfların kalabalık olması	E1, E5, K6, K14	4
Sınıfın fizikî ortamı	E6, K6	2
Sınıf düzeyi	E7, K1, K6, K9	4

Suriyeli mülteci çocuklara yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde sınıf ortamından kaynaklı çeşitli sorunlar bulunmaktadır. Bu sorunların başında sınıfların kalabalık olması gelmektedir. Bu sorun beraberinde başka sorunlar da getirmektedir. K14 kodlu katılımcının “Sınıf mevcutlarının yabancı dil öğretimi için çok fazla olması, öğrencilerle yeteri kadar ilgilenmemize engel olmaktadır.” ifadesi bu durumu ortaya koymaktadır. Önemli sorunlardan biri de sınıf düzeyiyle ilgilidir. E7 kodlu katılımcıya göre “(Sınıflar) çocukların seviyelerine uygun değil (dir), (sınıfların) sadece yaşla sınıflandırılması” (E7) sorun teşkil etmektedir. K6 kodlu katılımcı da “Muhatap olduğumuz grup arasındaki seviye ve yaş farkı fazla.” ifadesi ile aynı sınıftaki çocuklar arasındaki seviye ve yaş farklılıklarına dikkat çekmiştir. “Sınıflarda seviye farklılıklarının olmasından dolayı gruplara göre ders işlemek zorunda kaldım.” diyen K9 kodlu katılımcı da aynı sorunu yaşamaktadır. K1 kodlu katılımcı ise “Dil öğretiminde çocuklar seviye gruplarına ayrılmadığı için dersten belli bir grubun sıkılması ya da ileri seviyede anlatıldığında diğer öğrencilerin dikkatli olmayıp disiplin problemleri oluşturmaları.” ifadesi ile sınıf düzeyinin disiplin sorunlarına sebep

olduğunu belirtmektedir. Ayrıca 2 katılımcı sınıfın fizikî ortamının da sorun oluşturduğunu ifade etmiştir.

Tablo 7. Türkçe öğretiminde aile işbirliğinden kaynaklı sorunlar

Tespit edilen sorun	Kaynak Katılımcı	f
Ödev desteği	K1, K2, K6, K10	4
İletişim kurma	K2, K3, K4, K6	4
Evde Türkçe ortamı sağlama	K4, K5, K6	3
İlgisiz olma	K6, K13, K15	3
İşbirliği	K10	1
Çocukların Türkçe öğrenmesine yönelik tutumlar	E3	1

Suriyeli mülteci çocuklara yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde aile işbirliğinden kaynaklı birtakım sorunlara rastlanmaktadır. Özellikle aileler ödev desteği konusunda yetersiz kalmaktadır. K1 kodlu katılımcı “*Ödev verildiğinde evlerinde yardımcı olacak bir aile bulunmaması, derslerin sadece okulda kalması.*” ifadesi ile ailelerin çocuklara ödevleri konusunda destek sağlamadıklarını aktarmıştır. K10 kodlu katılımcı ise bu durumu şu şekilde ifade etmiştir: “*Öğrencilerde evde tekrar, ödev yapma ya da Türkçe konuşmak için bir çaba kesinlikle yok. Evde velilerin ne Türkçe ne de Arapça okuma-yazma bilmedikleri için fazla katkıları olmuyor.*” Aile evde çocuklara Türkçe ortamı da hazırlamamaktadır. K4 kodlu katılımcıya göre “*Velilerle iletişim kuramadığımız ve evde Türkçe konuşulmadığı, Türkçe TV izlenmediği için öğrenme tam olarak gerçekleştirilemiyor.*” K5 kodlu katılımcı ise sorunun temelinde “*...kendi aralarında ve evlerinde sürekli Arapça konuşuyor olmaları.*”nı görmektedir. Tespit edilen önemli sorunlardan biri de katılımcıların velilerle iletişim kuramamalarıdır. K2 kodlu katılımcı “*Aileler Türkçe bilmediği için veli ile iletişim kuramıyorum.*” ifadesi ile dil bariyerinden dolayı iletişim kuramadığını belirtmiştir. K3 kodlu katılımcı ise “*Velilerle çok fazla irtibat kuramadığımız için çocukların davranışlarını düzeltmek zor oluyor.*” ifadesi ile velilerle iletişim sağlanamayınca çocuklardaki bazı olumsuz durumlara çare üretemediğini dile getirmiştir. İletişim engelinin doğal bir sonucu olarak işbirliğinin de sağlanmadığı ortaya çıkmıştır. K10 kodlu katılımcı, bu durumu “*Veli-öğretmen işbirliği çok zor sağlanıyor ya da hiç sağlanamı-*

yor.” ifadesi ile ortaya koymuştur. Aile-veliden kaynaklı sorunların temelinde ailelerin ilgisiz olması da etkilidir. K6 kodlu katılımcı “*Velilerle iletişim kuramıyoruz, ödev versek bile evde buna yardımcı olabilecek ya da takip edecek kimse yok. Veliler çok ilgisiz.*” ifadesi ile velilerin ilgisiz olduğunu aktarmıştır. Ayrıca E3 kodlu katılımcı “*Aileler tarafından da bazı öğrenciler dil öğrenme olayını kültürlerini kaybetme olarak düşünüyorlar ve bu yüzden çocuklarının Türkçe öğrenmelerini istemiyorlar*” ifadesi ile bazı ailelerin, çocuklarının Türkçe öğrenmeleri konusunda olumsuz tutumlara sahip olduğunu dile getirmiştir.

Sonuç ve Tartışma

Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde karşılaşılan sorunların belirli aralıklarla ele alındığı çalışmalara literatürde sıkça rastlanmaktadır. Biçer (2017) bu alanda yayımlanan makaleleri incelediği çalışmasında, makalelerin birtakım başlıklar yanında karşılaşılan sorunlar başlığı altında da yoğunlaştığını tespit etmiştir. Başka bir deyişle araştırmacılar, bu alanda yaşanan sorunlara ilgi göstermekte ve yoğun olarak bu konuda çalışmaktadır. Ancak Suriyeli mülteci çocuklarla ilgili araştırmalar incelendiğinde çalışmaların sınırlı olduğu görülmektedir. Bu çalışmaların sınırlılığında, Suriyelilerin 2011’den itibaren Türkiye’ye gelmesinin ve ülkelerine dönecekleri düşüncesinin rolü olduğu düşünülmektedir. Aykırı (2017), Erdem (2017), Kağnıcı (2017), Kultas (2017), Levent ve Çayak (2017) ve Sarıtaş, Şahin ve Çatalbaş (2016) Suriyeli çocukların eğitimi ile ilgili çeşitli çalışmalar gerçekleştirmiştir. Bu çalışmalarda Suriyeli çocukların çeşitli sorunlarının yanında dil sorunları da aktarılmış, ancak Türkçe öğreniminde karşılaştıkları sorunlar mütakil olarak ele alınmamıştır.

Suriyeli çocuklara yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde karşılaşılan sorunların başında çocukların duyuşsal durumları gelmektedir. Bu çocuklar, küçük yaşta ciddi maddi ve manevi problemlerle karşılaşmışlardır. Mülteci çocukların yaşadıkları problemler, onlarda içe dönüklük, saldırganlık ve maskelenmiş depresyonu yansıtan davranış bozuklukları oluşturmaktadır (Kopala, Esquivel ve Baptiste, 1994). Sirin ve Rogers-Sirin (2015) tarafından yapılan bir araştırmada Suriyeli mülteci çocukların % 79’unun ailelerinden birilerini kaybettiği, %

60'ının birilerinin öldürüldüğüne veya yaralandığına tanık olduğu, yaklaşık % 30'unun yaralandığı veya fiziksel şiddete maruz kaldığı, % 44'ünün bu tarz olayları 5 ve 5'ten fazla, %19'unun ise 7 ve 7'den fazla yaşadıkları, neredeyse % 45'inin dünya genelindeki akranlarına göre en az 10 kat daha fazla travma sonrası stres bozukluğu gösterdikleri tespit edilmiştir. Bu etkenlerin doğal bir yansıması olarak çocukların yabancı dil olarak Türkçe öğreniminde motivasyon eksikliği, direnç gösterme, şiddete başvurma, benliğini kaybetme endişesi, sorumsuzluk gibi durumları yaşaması olağan bir sonuç olarak yorumlanabilir.

Bu çalışmada, Suriyeli mülteci çocuklara yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde hedef dilden kaynaklı bazı sorunların yaşandığı da tespit edilmiştir. Bu sorunlar ele alındığında özellikle telaffuzdaki problemlerin ön plana çıktığı, Arapça Türkçe arasındaki alfabe farklılığının ve bunun bir yansıması olarak ünlü-ünsüz harflerde çocukların zorlandığı görülmüştür. Bu bulgu, dilin yani Türkçenin çocuklar için bir problem olduğunu ortaya koymaktadır. Elde edilen bu veri, literatürdeki araştırma sonuçlarıyla benzerlik göstermektedir. Aykırı (2017) ve Erdem (2017) sınıflarında Suriyeli mülteci öğrenci bulunan sınıf öğretmenlerinin karşılaştıkları sorunları aktardıkları çalışmalarında, mülteci öğrencilerin dille ilgili sorun yaşadıklarını ve dil probleminin öğretimdeki en temel sorun olduğunu tespit etmişlerdir. Levent ve Çayak (2017) tarafından okul yöneticileri ile gerçekleştirilen araştırmada ilkokul, ortaokul ve lisede öğrenim gören Suriyeli öğrencilerin eğitiminde karşılaşılan en ciddi problemin yine dil sorunu olduğu ortaya çıkmıştır. Kultas (2017) tarafından gerçekleştirilen çalışmada Suriyeli çocuklar, aileler, öğretmenler ve okul yöneticilerinden oluşan paydaşlar eğitimdeki öncelikli sorunun dil olduğunu dile getirmiştir. ÇOÇA (2015) tarafından hazırlanan raporda da Suriyeli çocuklar için eğitimde en önemli sorunun dil olduğu aktarılmıştır. Taştan ve Çelik (2017) de Suriyeli çocukların eğitime erişimindeki engellerden birinin dil yetersizliği olduğunu aktarmıştır. Ayrıca dil probleminin sadece Suriyeli çocuk mültecilerde değil, Suriyeli genç ve yetişkin mültecilerde de görüldüğü tespit edilmiştir (Deniz, Hülür ve Ekinci, 2016; Karasu, 2016; Demirci, 2015). Suriyeliler dışındaki Arap kökenli bireylerin de benzer dil problemlerini yaşadıkları literatüre geçmiştir (Akkaya ve Gün, 2016).

Suriyeli çocuklara yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde karşılaşılan sorunlardan biri de materyallerdir. Bu araştırmada, kullanılan ders kitaplarının çocukların seviyelerine uygun olmadığı ortaya çıkmıştır. Literatürdeki çalışmalarda da bu bulguyu destekleyici sonuçlara rastlanmaktadır. Biçer ve Kılıç (2017) Suriyeli öğrencilere Türkçe öğretiminde kullanılan ders kitaplarına ilişkin öğretmen görüşlerini değerlendirdikleri çalışmalarında; ders kitaplarının öğrencilerin seviyelerine uygun olmadıklarını, yaş ve kademe fark etmeksizin aynı kitabın kullanıldığını tespit etmiştir. Er, Biçer ve Bozkırlı (2012) da yabancı dil olarak Türkçe öğretimi alanında yapılan çalışmalar çerçevesinde yaşanan sorunları inceledikleri araştırmalarında alanda ders öğretim araç-geçerlerinin yetersizliği konusunda çeşitli sorunlar olduğunu aktararak materyal sorunlarına dikkat çekmiştir. Bu sorunların yabancı dil olarak Türkçe öğretimi alanının sadece bir bölümüne mahsus olmadığı görülürken, genel olarak materyal konusunda birtakım sorunların geçmişten günümüze devam ettiği ortaya çıkmaktadır.

Suriyeli çocuklara yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde karşılaşılan sorunların bir kısmı da sınıf yönetimi ile ilgilidir. Sınıf yönetimine sebep olan sorunların devamsızlık, geç kalma ve disiplini sağlama konularında yaşandığı tespit edilmiştir. Bu bulgular literatürdeki bazı çalışmalarla örtüşmektedir. Aykırı (2017), Mardin örnekleminde gerçekleştirdiği çalışmasında mülteci öğrencilerin eğitim ve öğretimlerinde karşılaşılan başlıca sorunlarından biri olarak devamsızlığı tespit etmiştir. Sarıtaş, Şahin ve Çatalbaş (2016), ilkokullardaki Suriyeli öğrencilerin devamsızlık yaptıklarını aktarmışlardır. Büyükkız ve Çangal (2016) da “Suriyeli Misafir Öğrencilere Türkçe Öğretimi Projesi” kapsamında verilen eğitimlerde Suriyeli öğrencilerin büyük bir kısmının devamsızlık yaptığını aktarmıştır. Literatürdeki çalışmalar, Suriyelilerin çocuk, genç veya yetişin olması fark etmeksizin aldıkları eğitimlerde devamsızlık yaptıklarını ortaya çıkarmaktadır.

Suriyeli çocuklara yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde karşılaşılan sorunların bir bölümü de aile işbirliğinden kaynaklanmaktadır. Bu sorunların ödev desteği, iletişim kurma, evde Türkçe ortamı sağlama, ilgisiz olma, işbirliği ve çocukların Türkçe öğrenmesine yönelik tutumlar konusunda yaşandığı tespit edilmiştir. Elde edilen bu sonuç, literatürdeki çalışma sonuçlarıyla benzerlik göstermektedir. Aykırı (2017),

sınıf öğretmenlerinin de Suriyeli öğrencilerin velileri ile iletişim kuramadıklarını ve velilerin ilgisiz olduklarını tespit etmiştir. Velilerin ilgisizliği farklı araştırmalarda da görülmektedir. Gözübüyük Tamer (2017) velilerin ilgisiz olduklarını aktarmıştır. Gözübüyük Tamer'in (2017) de tespit ettiği gibi Suriyeli aileler, çocuklarının eğitimi konusunda işbirliği göstermekte yetersiz ve ilgisiz kalmaktadır.

Bu çalışma kapsamında ulaşılan sonuçların, literatürdeki çalışmalarla büyük ölçüde benzerlik gösterdiği görülmüştür. Ancak çalışmanın odağında tamamen dil problemine dikkat çekilmesi kayda değer olarak öngörülmektedir. Dil sorununun, diğer yaşanan sorunlara nazaran daha önemli olduğu düşünülmektedir. Çünkü literatürde dil sorununun, diğer sorunların yaşanmasına sebep olduğu aktarılmış (Aykırı, 2017; Gözübüyük Tamer, 2017; Kultas, 2017) ve dilin her sorunun çözülmesi için temel oluşturacağı ortaya çıkmıştır.

EXTENDED ABSTRACT

The Problems Faced in Teaching Turkish as a Foreign Language to Syrian Refugee Children

*

Gürkan Moralı

Erciyes University

PICTES is the abbreviation for the Project on Promoting Integration of Syrian Children into Turkish Education System. "Project on Promoting Integration of Syrian Children into Turkish Education System" is a project aiming at supporting the activities of the Turkish Ministry of National Education (MoNE) for the integration of Syrian children into Turkish Education System depending on the agreement signed between MoNE and EU Delegation Turkey in the framework of "Financial Assistance Program for Refugees in Turkey" (FRIT) (<https://pictes.meb.gov.tr/izleme>). The project is aimed at the Syrian refugees in Turkey to benefit from educational opportunities. When the fields of the activities of the project are examined, it is seen that Turkish language education comes into prominence since Turkish language has the key role in the integration of Syrian children into Turkish education system. Language of education in MoNE public schools is Turkish, and a student who does not speak Turkish is not expected to be successful any of the courses.

Temporarily (contractually) appointed teachers to teach Turkish to Syrian refugee children under the project consist of the graduates of teaching Turkish, Turkish language and literature and primary school teaching (Eyüp, Arslan and Cevher, 2017). These teachers serve as Turkish teachers and they are responsible for teaching Turkish to Syrian students. Turkish courses are carried on at MoNE public schools or at Temporary Education Centers (TEC). In these educational institutions, Turkish language education consisting of 6 levels is given to the Syrians at different ages, and it is aimed that the students can follow

the curriculums of the courses like mathematics and sciences they take in public schools as well as to establish communication with the Turkish peers and thus to integrate them into the Turkish education system (<https://pictes.meb.gov.tr/izleme/Faaliyetler/TurkceOgretimi>).

The aim of this study is to identify the problems faced in teaching Turkish as a foreign language to Syrian refugee children according to the views of teachers working as PICTES project teachers.

In line with this aim, written documents containing the views of teachers teaching Turkish to Syrian refugee children were examined. 22 teachers participated in this study. Participants shared their views in writing on the basis of voluntariness. 20 of the participants are primary school teachers, 1 is a Turkish teacher and 1 is a Turkish Language and Literature teacher. The participants have at least 6 month experience of teaching Turkish as a foreign language to children. Research documents were obtained in the course of “Problems in Turkish Teaching as a Foreign Language” given by the researcher at Erciyes University Continuing Education Center (ERSEM) as the part of the trainer training courses organized by ERSEM and MoNE as part of PICTES projects aiming at promoting the integration of Syrian children into Turkish education system. The data handled through the document review conducted within the framework of the qualitative research approach were examined by content analysis. While the content analysis was being performed, each document was read, the points considered important by the researcher were underlined, and the side notes were taken as the first step of coding. The side notes both enable the researcher to keep his attention and lay the groundwork for a simpler understanding of the data in the documents (Miles ve Huberman, 2015). Encoding of the data was provided according to the edge notes. Later, the codes (categories) associated with each other were gathered together. The themes explaining the categories obtained were created. In this study, a total of 30 information categories were obtained and they were classified under six themes.

Affective situation of the children is the most important problem encountered in the teaching of Turkish as a foreign language to the Syrian children. These children have faced serious material and spiritual problems at their early ages. The problems refugee children have are

introversion, aggression and behavioral disorders reflecting masked depression (Kopala, Esquivel and Baptiste, 1994). In a research conducted by Sirin and Rogers-Sirin (2015) it was established that 79% of the Syrian refugee children had lost someone in the family, 60% witnessed someone killed or injured, about 30% injured or exposed to physical violence, 44% had such kind of events 5 times and more and 19% 5 times and more, and almost 45% had at least 10 times more post-traumatic stress disorder than peers around the world. As a consequence of these factors, the children's having conditions such as having lack of motivation, resisting, resorting to violence, the anxiety of losing their selves and irresponsibility can be interpreted as natural consequences.

In this study, it was also found that some problems originating from the target language were experienced in the teaching of Turkish as a foreign language to Syrian refugee children. When these problems were addressed, it was seen that especially the problems in pronunciation became the foreground, and the children had difficulties due to the alphabet difference between Arabic and Turkish and, as a reflection of this difference, they had problems with the vowel-consonant letters. This finding suggests that the language, that is, Turkish is a problem for the children. One of the problems encountered in teaching Turkish as a foreign language to Syrian children is the materials. In this study, it was found that the textbooks used did not fit the children's levels. Some of the problems faced in teaching Turkish as a foreign language to children from Syria are related to classroom management. It has been determined that the problems of classroom management are caused by absence, being late for class and maintaining the discipline. Some of the problems faced in teaching Turkish as a foreign language to Syrian children emerges also due to family co-operation. These problems were found to be related to homework support, communication, providing a Turkish environment at home, indifference, cooperation and attitudes towards children's learning Turkish.

It is seen that the results obtained within this study show a great similarity with those in the literature. However, it is foreseen significant that the focus of the study is entirely to draw attention to the lan-

guage problem. It is considered that language problem is more important than the other problems because, in the literature, it is stated that language problems causes other problems to emerge (Aykırı, 2017; Gözübüyük Tamer, 2017; Kultas, 2017), and the language will become the basis for solving every problem.

Kaynakça / References

- Akkaya, A. (2013). Suriyeli mültecilerin Türkçe algıları. *EKEV Akademi Dergisi*, 17(56), 179-190.
- Akkaya, A. ve Gün, M. (2016). Araplara Türkçe öğretiminde karşılaşılan sorunlar: Ürdün örneği. *Turkish Studies*, 11(19), 9-18.
- Aksakal, İ. (2017). Suriyeli mülteci öğrencilerin Türk eğitim sistemine ve sınıf ortamına uyum sorunları (Kars ili örneği). *TURANSAM*, 9(36), 669-676.
- Aykırı, K. (2017). Sınıf öğretmenlerinin sınıflarındaki Suriyeli öğrencilerin eğitim durumlarına ilişkin görüşleri. *Turkish Journal of Primary Education*, 2, 44-56.
- Biçer, N. (2017). Yabancılara Türkçe öğretimi alanında yayınlanan makaleler üzerine bir analiz çalışması. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 27, 236-247.
- Biçer, N. ve Kılıç, B. S. (2017). Suriyeli öğrencilere Türkçe öğretmek için kullanılan ders kitaplarının öğretmen görüşleri doğrultusunda değerlendirilmesi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 5(4), 649-663.
- Büyükikiz, K. K. ve Çangal, Ö. (2016). Suriyeli misafir öğrencilere Türkçe öğretimi projesi üzerine bir değerlendirme. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 5(3), 1414-1430.
- ÇOÇA (2015). Suriyeli mülteci çocukların Türkiye devlet okullarındaki durumu politika ve uygulama önerileri. İstanbul Bilgi Üniversitesi Çocuk Çalışmaları Birimi. <http://cocuk.bilgi.edu.tr/wp-content/uploads/2015/09/Suriyeli-Cocuklar-Egitim-Sistemi-Politika-Notu.pdf> adresinden 06.06.2018 tarihinde elde edilmiştir.
- Creswell, J. W. (2013). *Nitel araştırma yöntemleri: Beş yaklaşıma göre nitel araştırma ve araştırma deseni* (Çev. ed., M. Bütün ve S. B. Demir). Ankara: Siyasal Kitabevi.

- Demirci, M. (2015). B1 seviyesinde Türkçe öğrenen Suriyeli öğrencilerin sesli okuma becerisiyle ilgili tespitler. *Turkish Studies*, 10(7), 333-358.
- Deniz, A. Ç.; Hülür, A. B. ve Ekinci, Y. (2016). Göç, strateji ve taktik: Suriyeli sığınmacıların gündelik hayat deneyimleri. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9(42), 1077-1087.
- Er, O.; Biçer, N. ve Bozkırlı, K. Ç. (2012). Yabancılara Türkçe öğretiminde karşılaşılan sorunların ilgili alan yazını ışığında değerlendirilmesi. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 1(2), 51-69.
- Erdem, C. (2017). Sınıfında mülteci öğrenci bulunan sınıf öğretmenlerinin yaşadıkları öğretimsel sorunlar ve çözüme dair önerileri. *Medeniyet Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 26-42.
- Eyüp, B., Arslan, N. ve Cevher, T. Y. (2017). Mültecilere 'Türkçenin yabancı dil olarak öğretilmesine yönelik uyum kursu'na katılan öğreticilerin kurs hakkındaki görüşleri ve hazır bulunuşluk durumları. *International Journal of Languages' Education and Teaching*, 5(4), p. 174-200.
- Gözübüyük Tamer, M. (2017). Geçici Koruma kapsamındaki Suriyeli çocukların Trabzon devlet okullarındaki durumu. *Göç Dergisi*, 4(1),119-152.
- <https://pictes.meb.gov.tr/izleme>
<https://pictes.meb.gov.tr/izleme/Faaliyetler/TurkceOgretimi>
- Kağnıcı, D. Y. (2017). Suriyeli mülteci çocukların kültürel uyum sürecinde okul psikolojik danışmanlarına düşen rol ve sorumluluklar. *İlköğretim Online*, 16(4), 1768-1776.
- Karasu, M. A. (2016). Şanlıurfa'da yaşayan Suriyeli sığınmacıların kentle uyum sorunu. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 21(3), 995-1014.
- Kopala, M., Esquivel, G., & Baptiste, L. (1994). Counseling approaches for immigrant children: Facilitating the acculturative process. *The School Counselor*, 41(5), 352-359.
- Kultas, E. (2017). *Türkiye'de bulunan eğitim çağındaki Suriyeli mültecilerin eğitimi sorunu (Van İli örneği)* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Van.

- Levent, F. ve Çayak, S. (2017). Türkiye’deki Suriyeli öğrencilerin eğitime yönelik okul yöneticilerinin görüşleri. *Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14-1(27), 21-46.
- İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü (2018). Göç istatistikleri. http://www.goc.gov.tr/icerik3/gecici-koruma_363_378_47-13 adresinden 09.05.2018 tarihinde elde edilmiştir.
- Merriam, S. B. (2013). *Nitel araştırma: Desen ve uygulama için bir rehber* (Çev. ed.: S. Turan). Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Miles, M. B. ve Huberman, A. M. (2015). *Genişletilmiş bir kaynak kitap: Nitel veri analizi* (Çev. Ed., S. Akbaba Altun ve A. Ersoy). Ankara: Pegem Akademi.
- Özdemir, H. (2017). Suriyeli göçmen çocukların eğitimi ve dil öğretiminin önemi: Uluslararası gönüllülük esaslı bir proje olarak “Paper Airplanes”. A. Süleymanov, P. Sönmez, F. D. Ünver ve S. M. Akbaba (Eds.), *Uluslararası göç ve çocuklar içinde* (ss. 287-291). London: Transnational Press London.
- Özer, Y. Y., Komsuoğlu, A. ve Ateşok, Z. Ö. (2016). Türkiye’deki Suriyeli çocukların eğitimi: Sorunlar ve çözüm önerileri. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 4(37), 76-110.
- Sarıtaş, E., Şahin, Ü. ve Çatalbaş, G. (2016). İlkokullarda yabancı uyruklu öğrencilerle karşılaşılan sorunlar. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (25)1, 208-229.
- Sirin, S. R. & Rogers-Sirin, L. (2015). *The educational and mental health needs of Syrian refugee children*. Washington, DC: Migration Policy Institute.
- Taştan, C. ve Çelik, Z. (2017). *Türkiye’de Suriyeli çocukların eğitimi: Güçlükler ve öneriler*. Ankara: Eğitim-Bir-Sen Stratejik Araştırmalar Merkezi.
- UNICEF (2018). *UNICEF Turkey 2018 Humanitarian Situation Report* (Report No. 21). Retrieved from UNICEF Website: https://www.unicef.org/appeals/files/UNICEF_Turkey_Humanitarian_Situation_Report_No._21_May_2018.pdf
- Yavuz, Ö. ve Mızrak, S. (2016). Acil durumlarda okul çağındaki çocukların eğitimi: Türkiye’deki Suriyeli mülteciler örneği. *Göç Dergisi*, 3(2), 175-199.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (Genişletilmiş 9. bs.). Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Kaynakça Bilgisi / Citation Information

Moralı, G. (2018). Suriyeli mülteci çocuklara Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde karşılaşılan sorunlar. *OPUS –Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 8(15), 1426-1449. DOI: 10.26466/opus.443945